

Paavo Ahava — karjalaisuuden uranuurtaja Kuusamon kulmilla

Paavo Ahava

Paavo Ahava (ent. Afanasjeff) kuului seuramme edeltäjän Vienan Karjalaisten Liiton perustajajäseniin ja sen alkuvuosien ja vuosikymmenien keskeisiin voimahahmoihin. Merkitävä oli myös hänen panoksensa Karjalan Sivistysseuran vaiheissa.

Paavo Ahava syntyi Uhtualla, Vienan-Karjalan keskuskassassa 17.12. 1872. Hänen vanhempansa olivat kauppias Simana Afanasjeff ja Hoto Pällijeff. Suomessa Paavo Ahava oleskeli jo vuodesta 1883 erilaisissa kauppatoimissa, vuosia mm. Ylä-Torniolla Turtolassa kauppa-apulaisena (v:sta 1887), kunnes vuosisadan lopulla ryhtyi puuhaamaan vakinaista kauppa Kuusamon kirkolle. Siellä hän sitten loi asemansa yhtenä paikkakunnan huomattavimmista liikemiehistä ulottaen kauppatoimensa aina Ouluun saakka lännessä ja Uhtualle saakka idässä.

Ollessaan joulun aikaan vuonna 1885 Uhtualla Paavo Ahava, tuolloin 13-vuotias, tapasi kaksi Suomessa kauppa-alalla toimivaa heimolaistaan. Toinen näistä oli Hotatan Vaske, karjalaiselta nimeltään Vaseli Tichanoff (kauppiana Ruovedellä), toinen taas Antti Tichanoff eli Mikitän Ontrei (liikeapulaisena Laihialla Ivan Mitrofanoffilla).

”Tavan mukaan menin minäkin ruottsinmiesten pakinoille”, muisteli Paavo Ahava myöhemmin, ”ja jouduin samovuaraan ääreen Hotatan kornitsassa”.

Hotatan Vaske, joka oli hiljaista toveriaan Ontreita ”palkalikkahampi”, vilkkaampi, kertoi sanomia Suomesta. Lähtiessään * hän antoi tiedonhaluiselle pojalle kostintaksi E.W. Ervastian kirjan ”Muistelmia matkalta Wenäjän Karjalassa kesällä 1879”.

Tuo kirja merkitsi käännettä nuorukaisen elämässä; ensi kerran hän sitä luettuaan näki ja tajusi oman heimonsa ja suomalaisten läheisen sukulaisuuden ja elinolojen erilaisuuden. Hän luki kirjan useita kertoja ja suuren innostuksen vallassa päätti tehdä kaikkensa Vienan-Karjalan ja sen asukka-

* Kauppamiesten joukko yöpyi matkallaan Suomeen Kivijärvessä, mistä Vaske Tichanoff pestasi puotipojakeen Ruoveden kauppaansa 15-vuotiaan Ontron Iivanan. Mieheksi vartuttuaan tästä nuorukaisesta kasvoi kotiseutunsa kansanperinteen suurkerääjä Iivo Marttinen, allekirjoittaneen isoisa.

den kohottamiseksi henkisestä ja taloudellisesta sorrosta.

Paavo Ahava käsitti, mikä merkitys painetulla sanalla oli kansallisen hengen herättämisessä. Vähitellen hänen mielessään kypsyi ajatus: eikö Uhtuallekin voisi saada lainakirjastoa.

Toiminnan miehenä hän ei pitkään vitkastellut, vaan kirjoitti ajatuksestaan A.W. Ervastille ja lähetti koululaisessa kirjapainossa painattamansa kiertokirjeen eri kustantajille sekä yhteisöille pyytäen niiltä avustuksia tulevaa Uhtuan kansankielistä kirjastoa varten.

Kirjoja karttuikin hyvää matkaa neljättäsataa Kuusamon postitoimistoon, missä Paavo Ahava muutamien tuttaviensa ja postinhoitaja Aino Kohosen kanssa ryhtyi niitä lajittelemaan. Uskonnolliset kirjat seuloittiin pois, koska haluttiin välttää rettelöitä venäläisen papiston kanssa. Hevoskytyillä Paavo Ahava sitten vei kirjat Uhtualle, missä kirjasto sijoitettiin Ojalan Simanan taloon.

Toiminta alkoi keväällä vuonna 1889 (14. päivä huhtikuuta). Ensimmäinen lainaaja oli Konoilan Iivana (myöh. toimi kauppiana Autissa Rovaniemen mlk). Syksyyn mennessä lainaajia Uhtualla ja lähikylistä oli 109 ja lainoja toistatuhatta. Kaikki sujui hyvin — liian hyvin.

Marraskuussa joku teki ilmiannon, uratniekka takavarikoi kirjat ja toimitti ne (Vienan) Kemiin asti tutkittaviksi. Aikanaan, melkein kahden vuoden kuluttua enin osa kirjoista palautettiin vaarattomiksi todettuina, mutta turmeltuneina, osa oli hävinnyt eikä Uhtuan kirjasto enää noussut.

Paavo Ahava on kertonut myöhemmin, että näitä samoja kirjoja kulkeutui sittemmin vuosikymmenien kuluttua takaisin Kuusamoonkin, mm. vuonna 1908, kun Vienan-karjalan kylistä saapui oppilaita ensimmäisille kansanopistokursseille.

Karjalaiskansallisen herätysten alkaessa Paavo Ahava nousi sen johtohahmoksi. Hän oli mukana järjestämässä kansalaiskokouksia vuodenvaihteessa 1905—06 Uhtualla ja Vuokkiniemessä, viemässä Vienan-Karjalan suurta adressia Venäjän duumalle sekä yhtenä sen kokouskutsun allekirjoittajista, joka johti Vienan Karjalaisten Liiton syntysanojen lausumiseen Vaasassa keväällä vuonna 1906. Käytännön järjestelyt hoiti useimmissa tapauksissa varsin pitkälle juuri Paavo Ahava, jolla asuinpaikkansa Kuusamon perusteella oli erinomaiset yh-

Uhtuan nahkatehtaan

valmistamaa

**pohjanahkaa,
varsinahkaa,
päällysnahkaa ja
mänttinahkaa**

Ainoa myyjä: suositetaan.

Toiminimi P. Afanasjeff,
Uhtuassa.

teydet niin rajantakaisiin pitäjiin kuin Suomen vienankarjalaiseen siirtokuntaankin. Hyvänä esimerkkinä hänen toimilaisuudestaan oli Kuusamon kansanopistokurssien organisointi.

Vienan Karjalaisten Liiton alkuvuosien toiminnasta vastasi neliapila Mitro, Manner, Härkönen ja Ahava. Oman äänenkannattajan Karjalaisten Pakinoiden ensimmäisen numeron toimitti Paavo Ahava nuoremman Mitron kanssa. Paavo Ahavan aloitteesta, vuosikymmeniä myöhemmin seuramme ryhtyi julkaisemaan nykyisen lehtemme edeltäjää Toukomiestä vuonna 1925. Liiton perustamia kansankielisiä alkukouluja varten tarvittavan aapisen toimitustyössä hän oli erityisen aktiivisesti mukana. Tuo pieni oravakantinen kirja ilmestyi vuonna 1907.

□ □ □

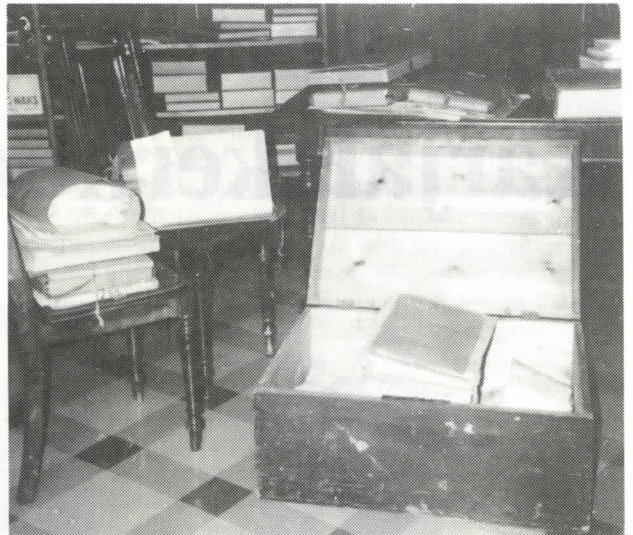
Tsaarivallan kukistuttua alkoi uusi, kiihkeä toiminnan kausi. Karjalan Sivistysseura aloitti toimintansa. Paavo Ahava kierteli Vienan kyliä henkistä maaperää muokkaamassa, kouluja sekä kirjastoja järjestellessä ja puheita pitämässä. Joutuipa hän kerran punaisten vangiksikin, mutta ei lannistunut.

Vuonna 1917 valmistui verraten lyhyessä ajassa Iivo Härkösen ja Paavo Ahavan yhteistyönä Karjalan autonomiaohjelma, laaja, perusteellinen asiakirja, joka, kuten valt.tri Voitto Setälä tutkimuksissaan totesi, on itse asiassa Itä-Karjalan ensimmäinen valtiosääntö.

Seuraavana vuonna Paavo Ahava nimitettiin Itä-Karjalan toimikuntaan, joka oli epävirallinen valtiollinen instanssi (muina jäseninä Iivo Härkönen, Viljo Puustinen, Väinö Salminen ja Lauri Hannikainen). Poliittisen tilanteen muuttuessa em. elin laajeni viisiosastoiseksi Itä-Karjalan toimituskunnaksi, sai virallisen aseman ja johtoon tuli senaattori, myöhemmin ministeri. Paavo Ahava nimitettiin elinkeino- ja elintarvikesaiain osaston johtajaksi. Tässä työssä hän toimi valtiollisella tasolla Karjalan hyväksi vuoteen 1920 saakka. Tuolloin Itä-Karjalan toimituskunnan työ päättyi Tarton rauhansopimuksen tultua solmituksi.

Karjalan Sivistysseuran ja Vienan Karjalaisten Liiton johtokunnissa Paavo Ahava toimi vv. 1906—1930, avusti heimolehteä ja järjesteli tarmolla pakolaisten asioita koillisella rajaseudulla. Merkittävistä ansioistaan työssä karjalaisuuden hyväksi hänelle myönnettiin seuramme ansiomerkki n:o 1. Kunniajäsenistä hän on n:o 2.

Paavo Ahava, Karjalan Paavo, kuoli 31.12. 1944 Helsingissä, minne hänet haudattiin. — SV

Mielenkiintoinen, historiallinen arkku avattuna Valtionarkistossa Helsingissä.

Paavo Ahavan arkisto yllättäen päivänvaloon

Seuramme keskeisen puuhamiehen Paavo Ahavan arkisto on löydetty vuosikymmenien jälkeen. Asiaa selvitettyä on käynyt ilmi, että Suomen historiallinen seura oli saanut Ahavan arkiston kahtena eränä vuosina 1939 ja 1944. Arkisto on puuarkussa, joka sekin on merkittävä kappale karjalaisuuden historiaa; arkun ovat nimittäin tehneet Uhtuan veistokoulun pojat kirjaston kirjoja ja tavaranäytteitä varten vuonna 1908.

Arkkua on näihin saakka eli lähes puoli vuosisataa säilytetty Valtionarkistossa Helsingissä. Sinne se oli tuotu lukituna ilman merkintöjä omistajasta tai sisällöstä. Vuonna 1986 arkku murrettiin auki, mutta sen sisältöä ei sen kummempin järjestetty. Karjalan Sivistysseuran edustajien pyynnöstä ja omistajan luvalla arkun sisällön järjestäminen on nyt päätetty aloittaa tänä keväänä. Työn palkattomaksi avustajaksi on lupautunut Paavo Ahava III.

Mitä kaikkea arkun sisältämistä asiapapereista löytyykään, sitä on vielä vaikea sanoa. Jo ensimmäiset kopiot, jotka seuramme edustaja Ilmari Homanen sai haltuunsa, ratkaisivat tärkeän, tähän saakka avoinna olleen kysymyksen eli keitä vienankarjalaisia oli oppilaina Kuusamon ensimmäisellä kansanopistokurssilla. Tämä luettelo sekä kurssien ruokalista julkaistaan toisaalla lehtemme tässä numerossa. — Arkistosta vastaa Valtionarkistossa toimistopäällikkö Yrjö Kihlberg.

Kuolleita. Tammikuun 21. p:nä kuoli Kuusamossa kauppias Tero Ahava, yksi Suomeen asettuneista vienankarjalaisista. Vainaja oli syntynyt Uhtualla huhtikuun 23 p:nä 1883 ja harjoitti kauvemman aikaa kauppalikettä Kuusamossa. (1926)

HYVIKSI TUNNETTUJA

KUUSAMON ROVASIMIA

□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□

(liippakiviä)

myy halvalla

PAAVO AHAVA

KUUSAMO.